

Даниел ВИНЦЕК*

UDK 796.9:712.23(497.16)

ПЛАНИНАРСКО-СПОРТСКЕ МОГУЋНОСТИ ПЛАНИНЕ БЈЕЛАСИЦЕ И КОЛАШИНА

MOUNTAIN — SPORT CAPACITIES OF BJELASICA AND KOLAŠIN

Извод

Геолошко-морфолошка структура планине Бјеласице пружа значајне предуслове за развој бројних облика спортских активности. Економске могућности Колашина и околине добиће своју праву валоризацију тек стављањем у функцију туристичког и спортског потенцијала ове планине.

Abstract

Geological and morfological structure of the mountain Bjelasica represents remarkable predisposition for the development of numerous sport activities. Economical possibility of Kolašin and the environs shall be valuated only by putting in function touristic sporting potential of this mountain.

Економски потенцијал као услов опстанка једне регије, а што представља Бјеласица са ослоњеним општинама Колашином, Мојковцем, Бијелим Пољем и Иванградом, данас је у стању које забрињава. Производна дјелатност, а прије свега дрвопрерада, је у кризи, између осталог и због слабе диверзификације програма. Са туристичко-спортског аспекта шумски комплекси који окружују Бјеласицу и Колашин су прворазредан фактор. Шумски фонд је у посљедње вријеме знатно осиромашео, па је, уз инсистирање на квалитету, неопходно проучити шумскопри-

* Даниел Винцек, пензионер, Титоград.

вредне могућности газдовања на овом подручју. Пољопривреда је, као и сточарство, сведена на ниво окућница за подмирење потреба домаћинства, па данас као такве не представљају озбиљнији фактор на тржишту. Технологија катуна, базирана на раду жена и дјеце, данас је неодржива и економски неоправдана, а рударство Бјеласице је бесперспективно.

Потреба за измјеном економске структуре је евидентна због њене немоћи за било какву акумулацију и развој. У прелазној фази реструктурирања цијеле југословенске привреде планина Бјеласица нуди и нека друга рјешења трајног значаја.

Комплекс Бјеласице пружа се у облику потковице тридесетак километара правцем југозапад--сјевероисток и омеђен је рјечним долинама Таре и Лима. Еруптивни геолошки састав је условио морфолошке облике ове планине са заталасаним висоравнима, благим падинама без провалија и литица. На непропусној површи формирало се више језера као Биоградско, Шишко, Урсулвачко, Пешића језеро и Шеварина, а исто тако и доста извора живе воде. У Бјеласици је више врхова са око 2.000 метара, при чему највиши достиже 2.137 метара.

Цестовна мрежа која повезује општине Иванград, Бијело Поље и Мојковац са Колашином кружно обилази масив Бјеласице. Сам Колашин смјештен на раздјелници Бјеласице и Сињавине и магистрала (цестовно-жељезничкој) Београд — Бар, задржао је кључну позицију у транзиту путника и роба на правцу сјевер — југ овог дијела Југославије. Ови путни правци, иако им је неопходна модернизација, овакви какви су, ипак су и зими стално проходни.

Постепено, али упорно, Колашин гради и модернизује капиларну цестовну мрежу која отвара прилазе у Бјеласицу, али и друге планине ове општине: Комове, Морачке планине, Маганик, Тали, Сињавину.

Колашин располаже изграђеном инфраструктуром оспособљеном да прихвати значајан број туриста из емитивних центара као што је Титоград, а посебно Београд. Сам хотел „Бјеласица“ има 320 лежаја са уређеним теренима за фудбал, мале спортове, тенис и пливачким базеном. Даљих 110 лежаја могу да пруже мотели у Колашину, Црквинама, Манастиру Морачи и на Биоградском језеру. Овај спортско-угоститељски центар прати нове тенденције па нуди и специјалне допунске туристичке програме: активности планинарења алпинизма, посматрања птица, фотосафари, ботанички осмишљене екскурзије и умјерено скупљање љековитог биља и печурака. Могао би се активирати и спортски риболов осмишљеним порибљавањем ријека и потока, али не и планинских језера. Уз то, има и услова за кајакашки спорт на брзим водотоцима. Допунска значајна оријентација ХЦ „Бјеласица“ могла би бити у изградњи трим-стаза и оријентацији на здравствени туризам. Тај аспект Колашина, уо-

сталом, већ је дуго познат и прихвата се као град — ваздушна бања. Све ове понудбене могућности интересантне су за странце, а и за домаће туристе. Природне љепоте Бјеласице и околних планина, кањона Мораче и Мртвице, могу да буду основна средства рада становника ове општине.

Да се укаже само на нека основна усмјерења љетње и зимске спортске активности.

За љетњи период специјалну атрактивност има понуда организованог планинарског кретања Црногорском трансверзалом ЦТ—1 која је цијелом дужином од 120 km обиљежена планинским маркацијама. Трансверзала почиње од Веруше, наставља преко Букумирског језера, те преко планина Маглића и Комова излази на Трешњевик. Одатле преко Зекове главе, Шишког језера на Бисградско језеро, продужава преко Мојковца и Сињавином избија на Његовућу и Жабљак, односно Дурмитор. Трансверзала има 22 контролне тачке и може се обићи за 8 дана. Послазници воде дневник са контролним жиговима и по пролазу свих тачака добијају признање у виду значке трансверзале. Евидентно је да трансверзала обухвата најљепше крајеве и планине континенталног дијела Црне Горе и као таква за сваког странца је ванредна трекинг-тура.

Зимски туризам подразумемијева спортове на снијегу, у првом реду скијање. Изграђени објекти и пратећа структура ХЦ „Бјеласица“ моћи ће се користити до пуног капацитета тек и само по изградњи ски-центра на Језеринама. Уз до сада постојећи мали ски-лифт уз хотел „Бјеласицу“ приступило се изградњи модерног ски-центра на Језеринама (1420 m н.м.) у подножју Бјеласице, односно Кључа. Двосједна жичара имаће дужину од 1900 метара уз висинску разлику од 500 метара. Капацитет овог система биће 1500 скијаша на сат, а пројектован је да одговара нормама за међународна такмичења. То је прва фаза будућег великог комплекса који ће се постепено градити. Код прве фазе стриктно се држало осојне стране, што обезбјеђује смучарску активност од неколико мјесеци.

Планина Бјеласица је гласни примјер заједничког експлоатационог добра више општина (Колашин, Мојковац, Бијело Поље, Иванград). Баш на примјеру улагања и коришћења скијашких објеката и инсталација постаје евидентно да пројектовање и извођење треба да буде договорно и заједничко. Смучање цио дан са једном картом тзв. ски-пасошем и трансверзално прелажење овом лијепом планином, са правом да се користе пансионске услуге у било ком објекту. То је, модерна приступ и смицао сарадње лимитрофних општина.

Сигурно је да ће колашински Центар ишколовати нову генерацију спортиста такмичара и тиме привући нову клијентелу.

Жељезничка веза, као удобна и прихватљива на дужим релацијама, може турним ноћним ски-возовима обезбиједити сталан и бројан прилив спортиста и излетника из правца Београда,

при чему се обезбјеђује прилаз готово усред ски-центра, односно под ски-лифтове.

Надаље, Комови и Морачке планине располажу стијенама које испуњавају максималне услове за врхунски алпинизам, тј. пењање у компактним стијенама. Услов за ову активност је оспособљавање младих домаћих људи који треба да заврше курсеве алпиниста, инструктора, водича и горских спасилаца.

Да се од планинске спортске дјелатности може живјети, то добро доказују центри који су никли у Алпима, Доломитима, Француској, а и у нашој земљи. Зимске спортске активности донијеће, без сумње, више него љетња сезона. У послеријатним годинама Колашин је задуго био центар зимских спортова, такмичења и расадник кадрова. Престанком друштвене алиментације за ове активности угасила се масовност и рекорди, нестало је прилива младих, остало се само на сјећањима ветерана. Данас, школовањем млађе генерације и подизањем планинских спортова на квалификован ниво и у функцију туризма, иде се ка стварању туристичког радника, спортисте по професији, што ће обезбједити посао уз мјесто боравка и смањити расељавање. Више софистицирану понуду може пратити и сервисирати само висококвалификовано језгро туристичких оператора ХЦ „Бјеласице“.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Еколошки аспект спортско-туристичке активности на планини Бјеласици везан је за очување природе.

Код шумских комплекса, посматраних у туристичко-еколошком контексту, биолошки фактор има примат над економским, па се упућује сугестија за опрезније газдовање, а то се прије свега односи на локације гдје се подижу туристички објекти. Ако би се Бјеласица третирао као цјелина од стране свих околних општина, проблеми газдовања шумама, пробијања саобраћајница и подизања туристичких објеката, лакше би се превазишли.

Треба радити на валоризацији (научној и економској) Националног парка „Биоградска гора“.

Не треба градити преко или кроз Бјеласицу транзитне магистралне путеве, а капиларну мрежу примјерити могућностима и очекиваним посљедицама, тј. дозираном масовном приливу туриста. Примјери Аустрије Италије и Швајцарске су поучни, гдје се препусном моћи цестовне мреже регулишу пролази и прилази и тако бране поједине зоне.

Просторни план општине и пратеће прописе, те закон о слатководном рибарству Црне Горе (још из 1976) треба довршити односно актуелизирати и усагласити са новим захтјевима о ра-

звојним оријентацијама. Закон о лову треба примјењивати уз осмишљен развој привреде у функцији туризма.

Посебно се указује на опасност од неконтролисаног порибливања високопланинских језера од стране појединаца, а без учешћа одговорних институција — Завода за заштиту природе, Биолошког института, факултета, еколошких друштава.

Требало би снимити постојећу индустријску и другу привредну дјелатност, те оцијенити степен њеног утицаја на околину, пратити будуће развојне тенденције и радити на њиховом усмјеравању, пазећи да не дође до загађивања надземних и подземних токова. Просторни планови ту понекад заостају или се заобилазе на разне начине.

Неопходно је стимулисати грађане Колашина на уредан и привлачан изглед града, башта и јавних површина. Колашин мора постати и остати уредно и здраво планинско мјесто за опуштено и угодан боравак у природи, интелектуалне сусрете и студије.

ВИЗИЈА КОЛАШИНА КАО ГРАДА БУДУЋНОСТИ

Колашин би у догледној будућности могао постати:

1. Центар љетних и зимских спортских активности у планини, на шта се већ определијелио ХЦ „Бјеласица“ (спортске припреме и семинари, судијски скупови, тренерски курсеви, уз постепено отварање међународног реномеа за припреме спортиста).

2. Град научних скупова, студијских дјелатности, ботаничких истраживања у континенталном дијелу Црне Горе.

3. Град дјелатности малих производних капацитета без штетних отпадака, као што су нпр., мермерна и дрвна галантерија. На економском плану, треба искористити постојеће погодности за интензивирање и плански развој привреде на модерним основама.

У том смислу, могло би се предвидјети:

Преструктурирање и модернизација сточарства (фармерски начин гајења стоке; технологија великих стада са намјенама за месо и вуну, а мање на млијечне производе; модернизовани начин производње, нпр. припремање кајмака на бутан-гасу, производња специјалних сирева ферментисањем и др.

У домену биљне производње, оријентација на производњу здраве хране и враћање производњи неких традиционалних производа као што су хељда, јечам и просо.

У шумарству, рационализовати све радње у вези са експлоатацијом, обнављањем и заштитом шумског фонда.

У туристичку привреду уградити што више и друштвене и приватне активности, инвентивности и иницијативе (не остати само на тзв. кафићима и класичним трговинским радњама).

У саобраћају и везама, разгранати и модернизовати средства комуникације (разграната путна мрежа, телефони и сл.).

РЕЗИМЕ

Геоморфолошки састав Бјеласице има све погодности за спортско-планинарске активности, нарочито зимске. Локација Колашина на магистралним путевима и добром жељезничко-аутобуском везом омогућује пуњење постојећих капацитета и довођење туриста из удаљених и јаких емисивних центара Титограда и Београда.

Природне погодности осмишљено ставити у туристичко-спортски аспект привређивања, али уз чување базе шума, кањона, водних токова. Сачувати планину Бјеласицу од изградње транзитних магистрала, чак и прекомјерног отварања изградњом секундарних прилазно-улазних путева.

Само локални кадрови на вишем квалификованом и специјализираном нивоу могу валоризирати ову понуду и уложена средства. Зимска сезона, по правилу, треба да доноси више од љетње.

Освјезити понуду приватном иницијативом и активношћу,

Производњу и привредну дјелатност усмјеравати у функцију туризма уз поштовање свих правила еколошког понашања, водећи рачуна да прекомјерно масован туризам представља разорну снагу за природни околиш.

Daniel Vincek

MOUNTAIN-SPORT CAPACITIES OF BJELASICA MOUNTAIN AND KOLAŠIN

Summary

Geomorphological structure of Bjelasica dispose of facilities for the sports mountain activity, particularly in winter time. Kolašin located on the magistral roads and conected with a good railroad and bus lines has possibility to make a full use of its capacity bringing the tourists from the far and mighty emmissions centers like Titograd and especially from Belgrade.

The natural preferences on an inteligent mode put in the touristical-sporting aspects of economy conserving at the same time the woods, canyons, and the watter currencies. Take far away the mountain Bjelasica from the new built transit magistral roads, as well from the overopening of Bjelasica by construction of secundar approach/input ways.

This offer and yet invested money may be realised and valuated only by home staff trained on a higher qualified and specialised level.

Introduce a refreshment by private offers and activity in this field.

Production and economical activity put in the function of tourism having in mind that uncontrolled mass tourism is a destroyable force for the ambient.